

Küçükkülahlı, Sibel (2017). “İktisadi Gelişmenin Gündelik Hayata Etkileri: Demokrat Parti Dönemi İstanbul Örneği”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 18, S. 33, s. 519-554.

DOI: 10.21550/sosbilder.286690

İKTİSADİ GELİŞMENİN GÜNDELİK HAYATA ETKİLERİ: DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ İSTANBUL ÖRNEĞİ

Sibel KÜÇÜKKÜLAHLI*

Gönderim Tarihi: Ocak 2017

Kabul Tarihi: Nisan 2017

ÖZET

Demokrat Parti'nin 1950 yılında iktidara gelmesi Türkiye açısından önemli dönüm noktalarından biri olur. Ekonomik ve siyasal anlamda liberalizmi savunan DP'nin devletçilik yerine özel sektörü desteklemesi, ithalat serbestisi, tarımda makineleşme, hızlı kentleşme gibi olgularla birlikte, toplum bünyesinde de büyük bir dönüşüme sebep olur.

Ekonomik yaşamdaki dönüşümler gündelik hayatı da dönüştürür. Gündelik yaşamın dönüşümü ise toplumun dönüşümünü de içermektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki bolluk döneminde dünyada yaşanan tüketim çılgınlığı Türkiye'ye de yansır. Yeni tüketim biçimleri, tüketimin niceliksel ve niteliksel değişimini de beraberinde getirir. Savaş sonrası dönemde Amerikan yaşam tarzına duyulan hayranlık artar.

Bu çalışmanın amacı Demokrat Parti'nin iktidar yıllarında yaşanan ekonomik dönüşümlerin, gündelik yaşam pratiklerindeki sonuçlarını, “modern hayatın” izlerini okumaktır.

Anahtar Kelimeler: *Gündelik hayat, Demokrat Parti, Lüks Tüketim, Amerikan Hayat Tarzı, Modernleşme.*

* Okutman, Düzce Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, sibelkucukkulahli@duzce.edu.tr

Economic Development Effects of Everyday Life: The Period of Democratic Party Case of Istanbul

ABSTRACT

The Democratic Party's coming of power in 1950 was one of the important turning points for Turkey. Supporting the private sector instead of statism, liberalization of imports, mechanization in agriculture and rapid urbanization has caused a great transformation in the society as well.

Transformations in economic life also transform everyday life. The transformation of everyday life also includes the transformation of society. In the era of abundance after The World War II, the consumption madness of the world was also reflected in Turkey. The new modes of consumption also brought about quantitative and qualitative changes in consumption. In the postwar period, the admiration for American lifestyle increased.

The aim of this work is to read the Democratic Party's economic transformations in the years of power, its consequences in everyday life practices, the traces of "modern life".

Keywords: *Everyday life, Democratic Party, Luxury Consumption, American Lifestyle, Modernization.*

MODERNLEŞME ve GÜNDELİK HAYAT

“Gündelik hayat” konusunu irdeleyen çalışmalardaki en büyük sorun terimin barındırdığı muğlaklıktır. “Kültür” ve “yapı” arasındaki etkileşimin gerçekleştiği fiziksel alan olduğu için önemli bir konuma sahiptir. Bu yüzden de toplumsal süreçleri anlamada “gündelik hayat” analitik bir model çerçevesi sunmaktadır (Bennett 2013: 11-12). Gündelik hayat her ne kadar rutinleşmiş, durağan ve düşünümsel olmayan özellikler gösterse de, şaşırtıcı bir dinamizme ve içsel bir kavrayış ve yaratıcılık alanına da sahiptir. Gündelik, çok boyutludur, akışkandır, değişkendir, kırılıgandır (Gardiner 2016: 20-21).

Gündelik yaşam derken modernite ile birlikte ele alınması gereken bir yaşam alanı kast edilir. Bu yaşam alanı, toplumu oluşturduğu düşünülen temel değerlerin yaygınlık ve meşruluk

kazandırılmaya çalışıldığı, ideolojinin alenileştiği bir alandır. Aynı zamanda, bu değerler farklı sınıf ve konumlardaki insanlar tarafından paylaşıldığı ya da reddedildiği için bir mücadele alanıdır. Gündelik yaşamın dönüşümü derken aslında toplumun dönüşümü demek istendiği de unutulmamalıdır (Cantek 2008: 13). Günlük hayat, Lefebvre ile Régulier’ye göre, benzerlik taşıyan iki tür tekrar ortaya çıkarmaktadır: Döngüsel tekrar ve doğrusal tekrar. Sanayi öncesi toplumlarda günlük hayat doğanın döngüleri etrafında döner. Döngülerle ilişkili bu zamansallık tipi, düzenli ve tekrar tekrar ortaya çıkan bir süreçtir. (Gen 2005: 79).

Döngüsel zaman, ölümün ve hayatın hareketine bağlı olan varoluşsal bir sıra içerisinde ilerler. Planlama ve ölçülebilirlik üzerine kurulu modern toplumlarda ise, günlük hayatı yönlendiren doğal döngüler, hâkim üretim tarzının gerekleri doğrultusunda köklü bir dönüşüm geçirir. Modern çağda “zaman” kavramı, saatlerin ölçülebilirliğine, işgününün rutinine tâbidir. İşbölümü ve üretim otomasyonunun egemen olduğu yaşama biçimine sahip bu çağda, doğal döngüler ve kendiliğinden hareketler, ayrıntılı olarak programlanmış bir günlük hayata uydurulur. Döngüsel zaman, işlevsel kategoriler halinde şöyle yapılandırılır: Sözleşmeyle tahsis edilmiş zaman (işte geçirilen zaman), boş zaman (serbest zaman) ve zorlayıcı zaman (kent hayatının ulaşım gibi gereklerine ayrılan zaman) (Gen 2005: 79; Lefebvre 2013: 65-66).

Gündelik olan, geçip giden zaman dilimlerinden değil, bu geçip gitmelerin birbiri ardı sıra diziliminden oluşur. Gündelik, günlük hayatın etrafında döndüğü tekdüze gerçekliklerde ya da bireylerin yerine getirdiği sıradan faaliyetlerde yatmaz. Günlük hayattaki tekrara, bu tekrarın ritmine işaret eder. (Gen 2005: 81).

Şehirde ve kırsalda zaman algısı birbirinden farklıdır. Şehirde zaman, kırsalda olduğu gibi toprağa bağlı olmadığından, statik değildir. Zaman çok daha hızlı akar ve değişkendir. Şehirde, işçileri pazara çağırarak için, doğanın belirlediği ritmin dışında yeni bir “kronolojik

şebeke” oluşturulur. Takvim yani bu yeni kronolojik şebeke, gazla ya da elektrikle aydınlatmanın da verdiği imkânla birlikte, güneşin doğuşundan batışına kadar olan doğal iş günü kavramının da sonunu getirir (Kaynar 2012: 25).

Modernlikte, sanayileşme dönemi ve kitle toplumunun kurulması süresince, tarihin mekânı şehirlerdir, genişleyen sanayi bölgeleridir. Gündelik denilen de bu gelişen sanayi mekânlarının deneyimidir. Çağdaş sahneyi, bugünün şimdisini oluşturan mekân, artık taşra değil, kentlerdir. Bu sahne, hem gündeliğin deneyimini biçimlendiren mekânı hem de bu deneyimin yaşandığı yeri sağlayan ortamdır. Gündelikliğin modernliği sokaklardır, binalardır ve sürekli harekettir. (Harootunian 2006: 24-25).

David Harvey, “Postmodernliğin Durumu” (1997: 37-39) adlı eserinde özellikle I. Dünya Savaşı’ndan önce çıkan modernizmi tanımlarken; Üretim (Makine, Fabrika, Kentleşme), Dolaşım (Ulaştırma-Haberleşme Sistemleri) ve Tüketim (Kitle Pazarları, Reklam, Moda) alanlarında yeni koşulların yaratılmasında öncü rolü oynamaktan çok bu koşullara verilen bir cevap olduğunu ifade eder. İnsanın kendini nereye ve hangi zamana ait hissettiğine bağlı olarak modernizm farklı görünür. Harvey’e göre değişen koşullara verilen cevap dünyanın farklı yerlerinde birbirinden farklı olabilirdi ama koşulları harekete geçiren araçlar (üretim, dolaşım, tüketim) aynıydı.

Modernleşme ideale doğru bir değişimdir. Sokaktaki insanın değişimi, devletin değişen kanun ve nizamnameleri kadar kolay ulaşılır ve keskin olmadığından, nasıl ve ne yönde değiştikleri çok görünür değildir. Yaşadığı mekândaki politik, teknolojik, iktisadi değişiklikleri tecrübe eden bireylerin gösterdikleri tepkiler gündelik hayatın modernleşmesi olarak adlandırılabilir. 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak, ulaşım, iletişim, yerleşim gibi alanlardaki değişimlerle beraber şehrin kendisi de tecrübesi de kişiyi değişime zorlayan bir özne haline gelir (Kaynar 2012: 11-12).

Modernleşmenin sosyoloğu olarak tanınan George Simmel'e (2012: 32-38) göre, bireyler arasındaki etkileşim, bütün toplumsal oluşumların başlangıç noktasıdır ve bu etkileşimin en mükemmel simgesel nesnesi paradır. Şehirler; paranın insanı biçimlendirdiği yer haline alır. Üretim ilişkileri değiştikçe insan ilişkileri ve toplumsal ilişkiler de değişir. Modern kişi, ürettiği şeylerin bir örnekliliğini ve tek yanlılığını, çok sayıda farklı izlenimlerin bir araya toplandığı fuar gibi mekânlarda, hızı ve rengi artan duygu değişimleriyle telafi etmeye çalışır. Üretim sürecinin sıkıcılığını, tüketimin yapay uyarıcılığıyla, eğlendiriciliğiyle kapatmaya çalışır.

Kentlerde köklerinden kopmuş modern insan, kendini dışsal çevreden koruyabilmek için zihnine başvurur. Çünkü değişiklikler karşısında en çok sarsılan ruhtur, zihin değişikliklerden ruh kadar etkilenmez. Şehirde sayısız uyaran vardır. Bu yüzden de şehir insanı bıkkındır. Mekân küçüldükçe çevrenin birey üzerindeki denetimi artar. Mekânda yabancıların artması ve şehrin büyümesi, beraberinde özgürlüğü de getirir. Ayrıca şehirde insanın hayatta kalmak için doğayla yaptığı mücadelenin yerini diğer insanlarla yaptığı mücadele alır. Şehirde kazanç doğadan değil, diğer insanlardan elde edilir. Şehir yaşamının insan üzerindeki etkisi bireyselleşmedir. Kalabalıklar arasında kaybolmaya başlayan birey, çevrenin farklılıklara bağlı ilgisini üzerine çekmeye çalışır. Herkes etkileyici bir kişisel imge yaratmanın peşindedir. Şehir, sınıflar arasında sosyal geçişkenliğin de mümkün olduğu bir yerdir (Simmel 2012: 28-29).

Türkiye'de kırdan kente göç eden insanların ve şehirlerdeki insanların yeni yaşam biçimleri ve tüketim kalıplarıyla karşılaşmaları birçok romana ve filme konu olmuştur. Modernleşme krizleri birçok çalışmada irdelenmiştir. Modernleşme ve toplumsal hayatın dönüşümü konusunu, gündelik hayatı ve sıradan insanların yaşamlarını temele alarak inceleyen çalışmalar son dönemlerde artmaktadır. Bu çalışmada, Demokrat Parti'nin iktidar yılları, "modernleşme" kavramı üzerinden, siyasi erkin uzağından, sıradan insanların gündelik yaşamları üzerinden kurgulanmaya çalışılacaktır. Kurgulama yapılırken, Harvey'in

modernizm tanımının “tüketim” ile ilgili temel kavramları ve bunların Simmel’in çözümlemelerinin temele alındığı “gündelik hayat”ı değiştirmedeki etkisi, 1950-1960 dönemi İstanbul’una uyarlanacaktır.

Toplumsal değişimler savaşlar gibi belirli bir tarihte başlayıp bitirilerek sınırlandırılmazlar. Herhangi bir tarihlendirme yaparken aslında sadece esnek bir çerçeve sunulabilir. 1950 yılında iktidara gelen DP dönemi 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı’ndan çıkan iki bloklu dünya konjonktüründe Türkiye’nin girmiş olduğu Amerikan tarzı yaşam –liberal ekonomi politiği yolundaki değişimin hızlandığı bir dönem olmuştur. Türkiye’nin yaşadığı dönüşüm bazen hızlanıp bazen yavaşlamış, çevresindeki kent fonu hızla değişirken, içerisindeki insan profili de farklılaşmıştır (Kaynar 2012: 30-32).

DEMOKRAT PARTİ İKTİDARI DÖNEMİNDE EKONOMİ

Demokrat Parti’nin 1950-1960 yılları arasını kapsayan on yıllık iktidarı döneminde bütüncül ve devamlılık arz eden bir iktisadi programının olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Ancak iktidara geldiği 1950 yılından sonraki ilk hükümeti döneminde uyguladığı politikalar genel hatlarıyla Cumhuriyet Halk Partisi’nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında uyguladığı ekonomi politikalarıyla devamlılık gösterir.

Türkiye, fiilen İkinci Dünya Savaşı’na girmemiş olsa da savaş ekonomisinin olağanüstü koşullarını yaşar. O yüzden savaş sonrası dönemde yeni ekonomi politikası arayışına girilir. Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında dış yardım arayan ülke konumuna gelmesi ekonomik nedenlerin yanı sıra dış politikayla da ilgilidir. Türkiye İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda Amerika ile yakınlaşır, Sovyetler Birliği ile olan ilişkiler ise iyice bozulur. Savaş sonrasında Sovyetler Birliği’nin, Türkiye’den toprak ve boğazlar üzerinde de söz hakkı talebi hem iktidarı hem de muhalefeti Amerika’ya yakınlaştırır. Türkiye’nin modernleşme yolundaki batı örneğinde de artık kıta Avrupası’nın yerini

Amerika alır. (Kepenek ve Yentürk 2008: 92; Eroğul 2003: 107; Pamuk 2015:226).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yapılandırılacak yeni liberal düzenin mimarisi, ABD ve Batılı müttefikleri tarafından 1944 yılında Bretton Woods kasabasında inşa edilir. Bu konferansta, serbest ticareti özendiren, uluslararası sermaye hareketlerini doların merkezinde olduğu sabit bir kurla denetim altına alan b-ir düzen kurulması kabul edilir. Savaş sonrası kurulacak yeni düzende, özellikle Batı ittifakına dahil olan ülkelerin ekonomilerinin toparlanabilmesi için IMF ve Dünya Bankasının aktif bir işlevinin olması kararlaştırılır. Türkiye'ye destek sağlayan Marshall Planı da bu doğrultuda değerlendirilebilir (Pamuk 2015:224). Türkiye'de savaş sonrasında serbest ticaretin korunması için 1947 yılında Genel Gümrük tarifeleri ve Ticaret Antlaşması (GATT) imzalandı. Bu anlaşmayla ticarete gümrük duvarlarının giderek kaldırılması ve gerçek anlamda serbest ticarete geçilmesi hedeflenir. (Kuyaş 2004: 106).

Büyük sanayi ülkelerinde, savaşın hemen ardından hızlı bir ekonomik gelişme yaşanır. Yaşanan bu ekonomik büyüme toplumsal hayatı da köklü bir biçimde dönüştürür. 1945- 1975 arasında yaşanan otuz yıllık bu büyüme dönemi Fransız ekonomist Jean Faurastié'nin deyiimiyle “muhteşem otuzlar” olarak anılır. Bu otuz yıllık süreçte yıllık ortalama büyüme oranı %5 civarındadır. Bu bolluk yıllarında petrol büyük bir hızla kömürün yerini alır ve petrol ticareti hiç durmadan artar. Petrol hammadde olarak da yeni bir kimya sanayinin gelişmesini sağlar ve sentetik kumaşlarla plastik malzemeler insan hayatındaki yerini alır. Toplu taşıma, otomotiv, dayanıklı tüketim malları üretimi, elektronik ve biyokimya alanlarında önemli gelişmeler yaşanır (Kuyaş 2004: 102).

1950'lerde kapitalist sistem kendini “modern dünya” olarak tanımlar. Az gelişmiş ülkelerin kalkınmalarının da ancak bu kapitalist modern dünya ile ilişkileri sayesinde yaşanacağına inanılır. Burada az gelişmiş ülkelere kurulması önerilen ilişki, bu ülkelerin dış ticaret ve

yabancı sermaye girişindeki engelleri kaldırarak serbestleşir (Köymen 1999: 13).

Türkiye’de de 1946-1960 döneminde önemli değişimler yaşanıyordu. Dönemin en temel özelliklerinden biri, yeni kaynaklarla da beslenen özel sermayenin hızla genişleyerek toplumsal ve ekonomik gelişmeyi belirleyen en temel aktörlerden biri haline gelmesidir. Savaş yıllarının olağanüstü koşullarında hızla artan sermaye birikimi, özellikle ticaret sermayesi, dönemin diğer iç ve dış dinamiklerinin de etkisiyle ekonomik ve toplumsal gelişmede büyük bir etkinlik kazanır (Kepenek ve Yentürk 2008: 91).

1950’li yıllar ortalama % 6,5 büyüme hızıyla, çok partili dönemin en yüksek ekonomik büyüme hızının yaşandığı dönem olur. Özellikle 1950-1953 döneminde Reel Gayri Safi Milli Hasılda (GSMH) çok büyük bir büyüme hızı yaşanır. 1950- 1953 arası dönemde yaşanan büyümede hızlı makineleşme, hava koşullarının iyi gitmesi, ekilen arazinin genişlemesi, Kore Savaşı’nın etkisi oldukça yüksektir. 1954 yılında, kötü hava koşulları sebebiyle ilk büyük dalgalanma yaşanır ve yıllık büyüme hızı yüzdesi gerileyerek -3’e kadar düşer. 1954’ten sonraki dalgalanmalarda iklim koşullarının etkisi en temel faktörlerdendir. 1954’te yaşanan büyük gerilemenin ardından, 1955-1960 arası dönemde dalgalanmalar yaşanmakla birlikte ortalama % 5,2’ lik büyüme hızı görülür (Özcan 2015: 42).

Savaş sonrası yıllarda yükselişe geçen bir diğer unsur da nüfus olur. 1950 yılında 20,947 milyon olan nüfus 1955’te 24,064 milyona, 1960’da ise 27,754 milyona yükselir. Bu dönemde ortalama nüfus artış hızı yıllık %3’e yaklaşır. Nüfusun kır – kent dağılımına bakıldığında, il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus oranının 1950 yılında %25, 1955’te %28,8, 1960 yılında ise %31,9 olduğu gözlemlenir (İstatistik Göstergeler [TÜİK] 2000: 12-14).

Bu dönemde yaşanan asıl genişleme ise ulaşım ve diğer hizmet kesimlerinde olur. Kırsal kesimin çözülmeye başlaması ve hızlı kentleşme iç pazarın genişlemesine neden oluyordu. Kentleşen

nüfusun gıda, giyim, eğitim, sağlık gibi tüketim eğilimleri değişirken dayanıklı tüketim ürünlerine olan talep de artar. Yeni tüketim biçimleri yalnızca tüketimin sayısal artışını değil, niteliksel değişimini de birlikte getirir. “Gösteriş Tüketimi” denilen bu eğilimle birlikte ülkede özellikle dayanıklı-dayanıksız lüks tüketim ürünlerinin istemi artar. Kentleşme ve tüketim patlamasının bir diğer sonucu olarak, özellikle büyük kentlerdeki konut, ulaştırma, eğitim ve sağlık gibi altyapı ve hizmet alanlarında, giderek artan bir oranda, arz yetersizlikleri ortaya çıkar. Giderek yoğunlaşan arz-talep dengesizliği büyük kentlerde “gecekondu” türü konutlar, kent içi ulaşımında dolmuş gibi yeni oluşumlar doğurur. Eğitim ve sağlık kurumlarının artan talep karşısında yetersiz kalması, bu hizmetlerin niteliğinin azalmasına neden olur (Kepenek ve Yentürk 2008: 92).

DP'nin temel ekonomik hedefi hızlı büyüme olur. DP'nin bütçe politikasını iktisadi hedefleri belirler. Devletin ekonomideki yerini küçültmeye çabalarlar. Bu doğrultuda, cari harcamaları azaltıp, yatırım harcamalarını arttırmaya öncelik verirler. Başlangıçta yabancı sermayeye ve dış krediye dayalı bir büyüme stratejisi öngörülür (Coşar 2005: 31). DP'liler, devlet fabrikalarını satarak, kalkınma hamlesine kırlardan başlayacaklarını ve iktisadi kalkınma felsefelerinin “her mahallede bir milyoner yaratmak” olduğunu ifade ederler (Pamuk 2015: 226).

1953 yılında liberal politikadan beklediği sonucu alamayan hükümet, yabancı sermayeyi çekmeyi hedefler. Bu amaçla, 1951 yılında Liberal Petrol Kanunu, 1954'te Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu düzenler. Tüm çabalarına rağmen 1950-1954 döneminde dış kaynaklardan beklenen fonları elde edemeyen DP, Merkez Bankası'nın kaynaklarına yönelir. Genişletici para politikaları uygulayarak dolaşımdaki para miktarını artırır. 1950-1960 döneminde tedavüldeki para miktarı yaklaşık dört kat artar (Coşar 2005: 34; Takım 2011: 81).

1950-1960 dönemi, tüccar ve spekülâtör tarafı ağır basan bir kapitalist sınıf yaratır. Bütün başarısızlıklarına rağmen, en önemli

özelliği Türk işadamları ve sanayiciler sınıfının gösterdiği hızlı gelişmedir. Gittikçe güçlenen bu sınıf, 1960'a geldiğinde, sanayi alanında hala çok zayıftır (Avcioğlu 1973: 491).

1946-1950 döneminde yılda ortalama 243 milyon dolar olan ithalat 1950-1953 döneminde yılda ortalama 497 milyon dolara yükselirken, 1954-1957 döneminde yılda ortalama 445 milyon dolara geriler (TÜİK 2000: 404-407). İthalatta 1953'e kadar süren artış, bu yıldan itibaren hükümetçe ithalata yeniden sınırlama getirilmesiyle birlikte yavaşlar. İthalatı çeşitli önlemlerle kısmaya yönelik çalışmalar, ithalatı bir miktar azaltsa da, bu dönemde ihracatta da azalma meydana geldiğinden dış açık sorunu devam eder (Özkale ve Kayalıca 2008: 360).

İhracattaki rakamlara bakıldığında ise 1946-1950 döneminde yılda ortalama 220 milyon dolar olduğu görünür. 1951-1953 döneminde Kore Savaşı ile hububata olan dış talebin çoğalması, hava koşullarının iyi gitmesi ile tarımsal üretimdeki artış ve ürüne yüksek fiyat verilmesinin etkisiyle bu rakam yıllık ortalama 357 milyon dolara yükselir. Bu yükselişte buğday ve pamuk ihracatındaki artışın da büyük payı bulunmaktadır. 1954 yılında yaşanan kuraklık ve izleyen yıllarda da hava koşullarının çok iyi olmaması sebebiyle, hububat ihracatında düşüşler yaşanır. 1954-1958 döneminde, ihracat gelirleri yılda ortalama 308 milyon dolara geriler (Özcan 2015: 45; TÜİK 2000: 404-407; Eroğul 2003: 171).

1956 yılında Milli Korunma Kanunu yürürlüğe sokularak ithal mallarının hükümetçe dağılımı yapılır (Takım 2011: 91-92). Hükümet, 1952 yılının ikinci yarısından itibaren artan ödemeler dengesi problemi karşısında, Eylül 1953'te liberasyon uygulamasına son verir ve Ağustos 1958'e kadar bazı değişikliklerle yürürlükte kalacak yeni bir dış ticaret rejimine geçilir. Bu dönemde hükümet ödemeler dengesini sağlamak için, miktar kısıtlamaları, tarife değişikliği ve ayarlamaları, lisans düzenlemeleri, fiyat kontrolleri, çeşitli ihracat, ithalat, görünmeyen ve sermaye hesabı kalemleri için farklı kur uygulamaları gibi politika

araçlarını kullanır(Özcan 2015: 46). İthalat ve ihracatta kaçakçılık yapanların cezaları arttırılırken, dışarıya gidenlerin dövizlerinde kısıntılar yapılır ve dışarıdaki Türklerin memleketlerindeki gelirleri bloke edilir (Eroğul 2003: 171).

Temmuz 1958’de hükümet, ABD, Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECE) ve IMF arasında yapılan görüşmelerden sonra, önemli ölçüde dış yardım ve borç erteleme sunmanın yanında devalüasyon kararı da içermekte olan bir istikrar programı ilan eder (Özcan 2015: 61-63). 1958’de Maliye Bakanı Zorlu, meclis oturumunda yaptığı konuşmasında yapılan devalüasyona ve ardından alınan yardımın önemine değinir. Her yıl ülke nüfusunun ortalama 750 bin arttığını, halkın refah düzeyini yükseltmek için çaba gösterdiklerini belirtir. Yatırımlar yapılırken, üretim artışları kaydedilirken milletin hayat seviyesi ve refah düzeyinin arttığını fakat bu artışın aynı zamanda tüketimin ve talebin artması demek olduğunu, tüm bunların da enflasyonist bir eğilimi de ortaya çıkardığını söyler. Alınan bu kredilerin Avrupa’nın gelişmiş ülkeleri ile Türkiye arasındaki işbirliğini ortaya koyduğunu ifade eder (TBMM Zabıt Ceridesi 1958: 829- 830).

DP, tarımı, politikalarının temel köşe taşı olarak benimsedi. Nüfusunun % 80’i toprakta çalışan, GSMH’sının % 50-55’ini tarımdan sağlayan bir ülkede, popülist bir parti için bu gayet mantıklı bir seçimdi (Ahmad 1996: 137). Menderes, I. Hükümet Programında tarımla ilgili şunları söylüyordu: “Nüfusumuzun % 80’i ziraatle meşgul bulunmakta, Türkiye’de ziraat milli ekonominin ticaretimizin ana kaynağını teşkil etmektedir. Bunun içindir ki milli gelirin artması ve her sahada kalkınmanın ana şartı bu temelin kuvvetlenmesi suretiyle mümkün olabilecektir.” (TBMM Tutanak Dergisi 1950: 28).

1950-1960 dönemi tarımda “Traktör Ateşi”nin Türkiye’yi sardığı yıllar olur. Dönemin ilk yıllarında traktör sayısında yaşanan artış, dönemin ikinci yarısında korunamaz. 1958’de ithal edilen traktör sayısı 408’dir (BCA, Fon Kodu: 030 1 0 0, Yer No: 85 538 10, s.1). Çünkü ithalatta yaşanan darboğaz yüzünden, traktör parçalarının

temininde güçlük yaşanır. Ayrıca traktör kullanımı için gerekli teknik alt yapı, bilgi donanımı ve bakım onarım konusunda yan hizmetler yetersizdir (Kepenek ve Yentürk 2008: 108). Gübre kullanımı da artış gösterir. 1959 yılına gelindiğinde gübre ithalatı 105.493 tona kadar ulaşır (BCA, Fon Kodu: 030 1 0 0, Yer No: 85 538 10, s.1). 1950-1960 döneminde gübre kullanımı 4 kat, ilaç kullanımı ise 10 kat artar (Takım 2011: 47).

Traktör sayısının ve tarımda kullanılan makinelerin hızla artması, ürün fiyatlarının desteklenmesi, yeni alanların tarıma açılması gibi gelişmeler kırsal kesimin pazara açılması ve hızlı kentleşme sonucunu doğurur. Dönem boyunca uygulanan tarımsal destekleme politikaları kırsal kesimdeki ilişkilerin aşamalı olarak parasallaşmasıyla sonuçlanır. Tarımsal üretim içerisinde pazar için yapılan üretime ait pay hızla artar. Bunun sebepleri olarak tarımsal girdileri kullanan gıda, içki, tütün ve dokuma gibi sanayilerin genişlemesi ve ihracat olanaklarının artması söylenebilir (Kepenek ve Yentürk 2008: 92).

Tarımsal alandaki önemli gelişmelerden biri Çiftçiye Topraklandırma Kanunu'nun (ÇTK) uygulanmasıdır. Bu kanunun uygulanmasıyla birlikte “köylülük” ilişkilerinin tasfiyesi ve tarımda küçük meta üreticilerinin artması sonucunu doğurarak, kırsal yapıyı dönüştürür. Keyder (1988: 169), ÇTK'nin Türkiye'de gerçek bir reform olduğunu ifade eder. Tarımda yaşanan bu gelişme sürecinin bir gereği olarak özellikle kırsal alanda hızlı bir ticarileşme süreci yerleşir. Kapitalizme hızlıca geçme çabasının bir sonucu olarak Türkiye'de kırsal yapıdaki dönüşüm, şehirlerde gelişen iktisadi canlılık ile birleşince kırdan kente göç olgusuyla sonuçlanır. Ancak yapılan endüstri yatırımları, bu ortaya çıkan yeni iş gücünü istihdam edecek yeterlilikte iş alanı yaratamaz (Karpat 1996: 248). Göç, kentlerde yeni bir tür kentleşme sürecini “gecekondulaşmayı” doğurur. Buna bağlı olarak 1950-1960 döneminde en büyük dört şehrin nüfusu % 75 artar. Şehirlerde yeni gelişen iktisadi canlanma, kazançlı istihdam olanakları sunar ve şehirler cazibe merkezleri haline gelir. Şehre gelen ilk göçmen dalgası içerisindekiler, çoğunluklu olarak geçici mevsimlik işçiler olur.

Özel konut yapımında ve bayındırlık işlerinde görülen inşaat patlaması bu geçici göçlerin kalıcı hale gelmesinde önemli bir rol oynar. Bu yeni göçmenler şehirlerde yaşayıp sadece hasat zamanlarında köylerine giderler. İdeolojik alanda ise yeni ulus-devlet anlayışının yaratmaya çalıştığı “yurttaşlık” anlayışı terk edilir, yerine birleştirici unsur olarak “antikomünizm” ve “milliyetçilik” söylemleri kurgulanır (Yıldırımaz 2010: 441; Keyder 1989: 111).

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜM

Modernleşme olgusunun en iyi gözlemlenebileceği yer, insanların günlük hayat içerisindeki yaşam alanlarıdır. Modern olmanın ne anlama geldiği hakkında yapılabilecek yorumlar, sadece günlük yaşamın içeriğini değil, gizli sınıf ve statü kodlarını da bildirir. Aslında toplumun değişimlerinin en iyi takip edilebileceği sosyal kesim, orta ve üst gelir seviyesinde bulunan kentli ailelerdir. Değişim kentli ve üst gelir grupları arasında daha hızlı yaşanır. Alt katmanlara ulaşması ise daha uzun bir süreç gerektirir (Kandiyoti 2012: 123).

İstanbul, 1950’li yıllarda gelişen ülke sanayinin merkezi olur. Türkiye’de sermaye gruplarının, sanayi yatırımlarını yaptıkları merkez İstanbul şehri’dir (Yurt ansiklopedisi 1982: 3932). DP’nin ulaşım politikası, İstanbul’un Anadolu ve Avrupa ile olan kara, deniz ve hava ulaşım ağını önemli ölçüde genişletir. Hem il içi yollar hem de ilin çevre ile olan karayolu bağlantıları güçlendirilir. Geniş asfalt yollar açılarak artış gösteren trafik rahatlatılmaya çalışılır. Bu dönemde yapılan karayolu yatırımlarından en önemlileri, Vatan ve Millet Caddeleri, Sahil Yolu ve Londra Asfaltıdır (Yurt Ansiklopedisi 1982: 3933).

Londra Asfaltı, kıyıda bulunan demiryolu hattı ile birlikte İstanbul şehrinin sur dışına yayılmasındaki iki önemli güzergahtan biridir. İstanbul’un Marmara kıyısında bulunan yazlık köylerinin gelişmesine ve sonraki dönemlerde şehrin sürekli bir oturma alanı haline gelmesine etki eder. İlk olarak Londra Asfaltı’nın yakınlarında

konut alanları gelişir, daha sonraları yol üzerindeki mekanlar tarım dışında farklı kullanımlara açılır. Asfaltın en önemli etkisi ise, kuzeyinde bulunan ve ulaşım koşulları kısıtlılığundan o güne kadar gelişmemiş olan köylerle ulaşımı kolaylaştırır. (Tümertekin 2014: 82-83).

Türkiye’de sanayinin gelişme içine girdiği 1950’li yıllarda sanayi kuruluşları İstanbul’da sur dışında kurulur. Sur dışında kalan bu bölgelere, nüfus akışı yaşanır. Bu akış, hızlı mekânsal değişimleri de beraberinde getirir. Ülkenin ilk gecekondu ilçesi Zeytinburnu ve 1950’de Eyüp’e bağlı bir köy olan Sağmalcılar’ın (Bayrampaşa) gelişiminde sanayi ve göçler etkili olur. İstanbul’da sanayi kuruluşlarının artmasıyla birlikte gecekondu da yayılır. Başlangıçta yalnızca konut olarak inşa edilen gecekondu alanlarında giderek bakkal, manav, büfe vb. işyerleri açılır. Yapılan bu konutlarda el imalatı tipi faaliyetler yapılmaya başlanır. Müstakil bina ya da katlarda faaliyete geçen atölyeler gözlemlenir (Tümertekin 2014: 83-87).

a) Amerikan Rüyası

Savaş sonrası yıllarda dünyada esen Amerikan rüyası rüzgarından Türkiye de nasibini alır. Cumhuriyetin ilanından bu yana modernleşme yolunda model alınan Batı anlayışını temsil eden kıta Avrupası yerini, Amerika alır. Türkiye ile Amerika arasında İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızla gelişen ilişkiler Kore Savaşı ile ayrı bir yere taşınır. Amerika’nın 27 Haziran 1950’de Kore’ye asker çıkarmasından birkaç ay sonra, Türk askerleri, yardım için Kore’ye ulaşır. Bu durum Türkiye’nin 1952’de NATO üyesi olmasında da etkili olur. 1940’ların sonlarından itibaren Amerika ve Amerikalılarla ilgili her şey ilgi çekici hale gelir. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri, 1954’te İzmir Fuarı’ndaki Amerikan pavyonunda ziyaretçilere parasız dağıtılan ve ulaşılabilen her yere ücretsiz olarak gönderilen Dostluk Şarkısı (The Song Of Friendship) plağıdır. 33 devirli bu plak, Celal İnce tarafından seslendirilir ve Amerika’nın Sesi için Amerika’da hazırlanır.

New York ve İstanbul şehrinin övgüsünü de içeren bu şarkının sözleri, iki ülkenin ilişkisine verilen önemi de yansıtır. (Alkan 2015: 623-624).

“..... Amerika, Amerika,
Türkler dünya durdukça,
Beraberdir seninle,
Hürriyet savaşında. (Nakarat)
Bu bir dostluk şarkısıdır,
Kardeşliğin yankısıdır,
Korede olduk kan kardeşi,
Sönmez bu dostluğun ateşi.” (Alkan 2015: 626).

New York şehrine dair dönem basınında da birçok haber bulunur. Eğlence mekânlarından, parklarına, iş yaşamından gökdelenlerine bir hareket şehri, heyecan ve kültür merkezi, muazzam bir iş sahası olduğundan bahsedilir. Şehirde uğultulu kalabalıkların acele acele koşuşturarak bir yerle yetişme çabasında olduklarından bahsedilerek şehrin gündüz güneşle, gece neonlarla aydınlandığı ve karanlık nedir bilmediği anlatılır.¹

1950’li yıllarda gazetelerde de ABD haberleri önemli bir yer tutar. Amerikan başkanının tatilini nerede geçirdiği, Marilyn Monroe’nin grip oluşu, Amerikan şehirlerindeki yaşam biçimleri ve modaya kadar her şey Türk basını için haber değeri taşır. Birçok gazetede Amerika’ya gitmiş bir gazetecinin, gezisine dair izlenimlerini görmek mümkündür. Örneğin Vatan Gazetesi’nden Sara Ertuğrul “ABD’den Vatan’a” köşesinde daha çok buradaki gündelik hayata dair bilgiler paylaşır. Hatta bu yazılardan biri: “Amerika’daki Köpeklerin Muhteşem Hayatı” başlığını taşır. Bu köpeklerin senelik yiyecek masrafının Türk lirası ile altı yüz milyonu geçtiğini, Amerika’daki

¹ Örneğin İsmail İşmen, Vatan, 20.2.1954, “Gök Tırmalayan Binalar Diyarı: New York şehrine dair” makalesinde New York’taki kent yaşamını ayrıntılarıyla anlatır.

köpeklerin değme insandan daha muntazam ve daha güzel yemek yediğini, Amerikalıların akşamları parklarda köpeklerini gezdirdiklerini, onlara çok değer verdiklerini aktarır. (Vatan 25 Şubat 1954: 3)

İthalatın serbestleşmesi, ekonomik gelirin artması ve yeni yolların yapılması ile Amerikan arabalarının caddelerdeki sayılarında artış yaşanır. “İyi bir Avrupa arabasından daha ekonomik ve kullanışlı bir Amerikan arabasının lüks ve konforu ve üstelik daha ucuz Amerikan tenezzüh arabaları için yeni kotadan sipariş kaydına başlanmıştır.” (Milliyet 1 Mart 1952)

Araba sayısı arttıkça araba kültürü de gelişir. Arabayla hafta sonu sayfiye gezintileri yaygınlaşır. Orta sınıflar, yaz aylarında, yıllık izinlerinde ve hafta sonlarında kent dışına çıkma alışkanlığı edinirler. Kent içi ulaşımın, toplu ve özel araç kullanımının yaygınlaşması ve kolaylaşmasıyla, yatılı misafirlikler azalır. Günü birlik geziler veya akşam oturmaları yaygınlaşır. Ev içi eğlence kültürü de değişimden etkilenir. Şehirli elit kesimler arasında Hollywood filmlerinden esinlenerek yapılan içkili, danslı ev davetleri artar. Bu tip etkinlikler yoluyla insanlar, evlerinin tüm zenginliğini sergileyebilme yarışına girerler. İş hayatının gündelik yaşamın önemli bir kısmı haline gelmesiyle beraber özel hayatlar ve boş zaman etkinlikleri daha değerli hale gelir (Ormanlar 1999: 62).

Amerikan rüyası giyim kuşamda da etkisini gösterir. Bu yıllarda modanın en önemli kaynağı hiç şüphesiz Hollywood filmleri ve batı hayat tarzını yansıtan kadın dergileridir. Savaş yıllarında kapanan moda evleri yeniden faaliyetlerine başlar ve yeni giyim tarzları, şıklık, zarafet sosyal hayatta öne çıkar. Dönemin modasına kadınsı çizgiler hâkimdir. Dar etekli tayyörler, gece elbiseleri, topuklu ayakkabılar, şapka, eldivenler modanın vazgeçilmez unsurlarıdır. Özellikle eşarp, sinema filmlerinin de etkisiyle her kesimden kadının vazgeçilmezi olur (Tınç 2006: 29).

Amerikan orta sınıfının kültürel tüketim ürünlerinin en önemlileri olan Coca Cola ve Bluejean Türkiye'ye de gelir. Bu ürünler, Türkiye'de ancak üst gelir gruplarının tüketim maddeleri arasında yer alabilir. Tophane'de kurulan Amerikan Pazarı'nda sakız, giyim-kuşam, transistörlü radyolar, konserve ve el fenerlerine ulaşmak mümkündür. Amerikalı askerler gümrük ödemediklerinden daha çok onların getirdiği ürünler pazarlanır (Alkan 2015: 596).

Bedii Faik, Bir Katre isimli köşesinde şunları yazar: “Yunanistan’la balık anlaşması: -Buyrun Türk balıklarından yüz yirmi çeşidini! Arada bir balığınız olursa ödersiniz! Yugoslavya ile buğday alışverişi: -Alın Türkiye’deki buğdayları! Paranız olursa iki yılda ödersiniz! Vaktiyle Nihat Erim: “Türkiye yakında küçük bir ABD olacaktır” demişti de gülmüştük. Meğer ne kadar da doğru söylemiş. İşte Menderes, bu sözü gerçekleştirdi bile. Ve artık biz de sağa sola yardıma başladık! Bundan âlâ küçük ABD mi olur? Onlarda Marşal Planı, bizde Menderes fonu! Dünya devletleri lütfen sıraya giriniz!... (Dünya 7 Eylül 1952 : 3)

b) Konut

Bu dönemde ortaya çıkan kent dokusu, yüksek yoğunluklu ve altyapıları eksik apartman mahalleleridir. Önceki dönemlerde düşük yoğunluklu, bahçeli konak biçimindeki konutlar yerini bu apartman dairelerine bırakır. Kent ortamında yetişmiş varlıklı aileler konaklarını bırakarak apartmanlara taşınmaya başlar. Batı tarzı üslup içerisinde değerlendirilen bu modern apartman daireleri, yeni yaşam kültürünün arzu edilen konut biçimidir (Çiçekoğlu 1998: 147).

Hızlı kentleşmenin yaşandığı bu dönemde, kentlerin modern kesimleri, yapsatçı denilen küçük üreticiler eliyle gelişir. Kentlerin formunu, kent rantını ödemekten kaçan gecekondularla, kent rantını en çoğa çıkarmaya çalışan bu yapsatçılar belirler. Siyasal hayatın popülist anlayışı, her iki grubun da rahatça varlık göstermesine olanak sağlar (Tekeli 2012: 169).

Bu dönemde, kırdan kente yaşanan yoğun göçle birlikte konut sıkıntısı da artar. İnsanlar, gelir düzeyleri çok yüksek olmadığından ve yeterli sayıda konut bulunmadığından, başkalarına ait evlerin bir odasını kiralayarak buralarda yaşamaya çalışırlar. Yaşanan konut sıkıntısından ve ortaya çıkan bu tip kiracılık ilişkilerinden kaynaklanan problemler de sık sık ikinci sayfa haberi olarak gazetelere yansır. Örneğin, 7 Eylül 1952 tarihli Dünya gazetesinde yer alan “Çengelköy Sırtlarında Bir Cinayet” başlıklı haber gibi. Bir ev sahibinin, kiracısı olan karı kocayı silahla yaralaması olayının aktarıldığı haber, önce Çengelköy’ün o dönemdeki halinin tasviri ile başlar. “Çengelköy sırtları, ıssız bir yer... toz toprak, yabani ot ve onlardan aşağı kalmayan kerpiç duvarlı birkaç ev.” Haberin devamında bu birkaç evden biri olan ve izolasyon ‘tecrit’ işlerinde çalışan M. Ali Kulaç’ın ailesiyle birlikte yaşadığı evinin bir odasını şehir hatlarında büfecilik yapan Recep’e kiraya verdiği anlatılır. Recep, karısı ve iki çocuğuyla bu odaya yerleşir. Önceleri, ev sahibi ile kiracıları arasında normal bir mahalle dostluğunun başladığı ancak bahçedeki incir ağacının meyvelerinin iki ailenin çocukları arasında paylaşılabilmesi sonucu ailelerin arasının açıldığı aktarılır. Evinden çıkmasını söylediği Recep’in “Hayır! Nasıl olsa sende bu evin tapusu yok çıkmıyorum” cevabı gerilimi daha da artırır. Sonunda M. Ali kiracısı olan karı kocayı silahla yaralar. Bu haberde, Çengelköy’de birkaç binanın bulunduğu, ıssız bir semt olduğu, mevcut binaların insanların yerleşimi için yetersiz olduğu gibi semte dair bulgulara ulaşılabılır. Ayrıca insanların hem konut hem de gelir yetersizliğinden evlerinin odalarını kiraya verebildikleri ya da buralarda yaşamak zorunda kaldıkları görülmektedir (Dünya 7 Eylül 1952)

1950’li yıllarda Türkiye’de eğitim ya da ekonomik düzeyde bir üst sınıfa yükselen ailelerin yaşamlarındaki değişimi topluma gösterme yöntemi, yeni apartman dairesine taşınmaktır. Taşındıkları bu daireleri pahalı, gösterişli, Batı tarzı modern eşyalarla dekore ederek bunu ev içi alanda da sergilemeyi de ihmal etmezler. Kadınlar da değişen dünyaya ayak uydurmaya çalışırken yeni kullanılmaya başlanan çamaşır makinaları da ev yerleşiminde önemli bir yere sahip olur. Banyo

odaları, çamaşır makinelerinin de sığabileceği geniş, ferah, kolay düzenlenebilir yerler olarak talep edilir (Özer 2015: 143).

Gazete ve dergilerin “asri evlerde” yaşamı anlatan sayfalarında Batının modern, taşınabilir, eşya ve mobilyalarının sade, hafif ve kullanışlı yönleri tanıtılır. Batı tarzı mobilyaların Avrupa ve Amerikan evlerindeki kullanım biçimleri, mobilyalara uygun dekoratif perde ve küçük aksesuarların yerleşim biçimleri anlatılır (Hayat 17 Ekim 1958).

c) Sinema ve Eğlence Mekânları

Bu dönemde sinema, herkesin ulaşabildiği bir eğlence haline gelir. Gündelik hayatın batı normlarında (özellikle de Amerikan tarzında) şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. Hollywood filmlerinin etkisiyle ve basın yoluyla Amerikan tarzı yeni hayat biçimleri topluma sunulur. Sinema, geleneksel ya da yenilikçi bütün ailelerin hayatına etki eder (Özer 2015: 140).

İnsanların sinemaya verdiği önemi dönemin gazetelerinin “lüzumlu telefonlar” köşelerinden de anlamak mümkün. Listenin en başında İstanbul’daki sinemalar sıralanır. İstanbul’un muhtelif yerlerindeki yirmi yedi sinema salonunun telefon numaralarının ardından tiyatroların telefon numaraları sıralanır. Bahsi geçen Tiyatrolar; Karaca, Maksim, K. Sahne, Yeni Tiyatro, Şehir Tiyatrosu (Dram), Şen Ses’tir. Tiyatrolardan sonra ise “Eğlence Yerleri” başlığı gelir. Bu mekânlar; Kervansaray, Kordon Blö, Taksim Belediye, Normandiya, Hilton, Konak, Kordon, Stüdyo, Otel Riviera, Bebek Bahçesi, Tepebaşı, Garden Pavyonu’dur. Daha sonra semtlerin her birine ait itfaiye numaraları verilir. Ardından Sıhhi İmdat, Trafik, Denizcilik Bank ve listenin en sonunda da parti telefon numaraları sıralanır. Listede göze çarpan husus, önceliğin sinema ve tiyatro salonları ile eğlence mekânlarına verilmiş olmasıdır. Bu arada eğlence mekânlarından birinin isminin Normandiya olması da dönemin Amerikan dostu konjonktürünün önemli bir nişanesi gibi görünmektedir (İstanbul Telgraf 28 Şubat 1956).

1950’li yıllarda yerli sinemanın gelişimi ve film ithalatının artmasıyla birlikte İstanbul’daki sinema salonu sayısı da artar. Yazlık sinemaların sayısı da yüzü geçmektedir. Beyoğlu’nda daha çok altyazılı yabancı filmler rağbet görürken, İstanbul’un diğer semtlerindeki sinema salonlarında yerli ve dublajlı yabancı filmler tercih edilir (Sakaoğlu ve Akbayer 1999: 146). 1950’lerde İstanbul’a gelen İtalyan Medrano sirkî de o dönemde oldukça fazla seyirci toplamış ve heyecan uyandırmıştır (Sakaoğlu ve Akbayer 1999: 117).

Müzikli program eşliğinde içki içilen, yemek yenilen, müşterilerin dans edip oynadığı açık ya da kapalı yerler olan meyhaneler, bu dönemde de revaçtadır. Yukarıdaki gazete ilanında sıralanan gazinolar, İstanbul’un önde gelen gazinolarıydı. Bu mekânlarda, belirli günlerde aile, halk ve kadın matinelere düzenlenir ve yoğun ilgiyle karşılanırdı (Sakaoğlu ve Akbayer 1999: 122).

Sosyal hayata yönelik dergiler, Amerikan filmleri ve radyo, evin dış dünya ile bağlantısıdır. Genelde ahşap formikadan yapılan ve üzeri dantellerle örtülen radyolar, evin başköşesini süsleyen en önemli aksesuarlardan biridir. Gazetelerde bol miktarda transistörlü radyo reklamlarına rastlanır. Radyo ve pikaplar orta sınıf ailelerin evinde rastlanabilen ürünlerken, telefon hala üst gelir grubunun ayrıcalığı durumundadır (Alkan 2015: 598). Gazetede radyo reklamlarında en çok rastlanılan yüzlerden biri 1950’lerin başından itibaren yıldızı parlayan Zeki Müren’dir. Akis dergisinin Şubat sayısında Metin Toker, Zeki Müren’i “Hiç şüphesiz İnönü ve Menderes’ten sonra memleketimizin en şöhretli insanı” diye tanıtıyordu (Bengi 2015: 468).

50’li yıllarda “turizm davamız”a büyük önem verilir. Zengin yatırımcılar ülkeye çekilmeye çalışılır. Bu konudaki önemli atılımlardan biri de Mr. Hilton’un İstanbul’a davet edilışıdır. 11 Haziran 19955’te Hilton oteli açılır. Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay, açılış konuşmasında “Hilton Oteli’ne bir ticaret müessesesi olarak değil, bu şehirde Birleşmiş Milletler ruh ve zihniyetinin bir sembolü olarak bakıyorum” der (Bengi 2015: 466).

d) Gazete ve Dergilerden

Dönem basınında Amerikan yaşam tarzı en çok yer bulan konuların başında gelir. Amerika haberlerinin dışında ön plana çıkarılan konulardan bir tanesi de güzellik yarışmalarıdır. Yurt dışında yapılan güzellik yarışmaları bile yoğun bir şekilde anlatılır. Türk jüri üyelerinin güzellik anlayışıyla Avrupa'daki jüri üyelerinin güzellik anlayışlarının uyuşmadığı (Hafta 7 Eylül 1951), Amerikalı kürk tacirlerinin satışları arttırmak için yaptıkları Kürk Güzeli yarışması (Hafta 12 Ekim 1951), Günseli Başar'ın güzellik kraliçesi seçilişi, güzeller için yapılan organizasyonlar haftalarca sütunlardaki yerini alır. (Hafta ve Hayat dergileri).

Dönem basınında, yabancı dergilerden derlenen günlük hayata dair konulara ve resimlere de yer verilir. Magazin dergilerinde ele alınan konu başlıklarına bakıldığında, modern yaşam, ideal kadın, görgü kuralları, yeni giyim ve ev tarzları ve çocuk yetiştirmenin ön plana çıktığı görülür. Örneğin "Hafta" dergisinin 1941 yılı boyunca çıkan sayılarında kapak sayfasının arkasında "Fatoş Güzellik Kraliçesi" adında bir bant karikatür yayınlanır. Bu karikatürde ideal kadının nasıl davranacağı Fatoş'un hareketleri üzerinden topluma, özellikle kadın okuyuculara aktarılır. İnce belli ideal kadının belini inceltmek için hangi jimnastik hareketlerini nasıl yapacağı, hangi ortamda nasıl giyinileceği, sinemada, toplu taşıma araçlarında nasıl davranılacağı hatta nasıl saç yıkanacağına kadar geniş yelpazedeki konulara burada yer verilir.

Radyonun yaygınlaşması, yayınlanan kadın programları, ev kadınlarına yönelik özel sayfalar ayıran haftalık ve aylık dergiler, günlük gazetelerin ev kadınlarına yönelik köşelerinde verilen bilgiler kadınlara yol gösterici olur. Dergilerde bulmaca, karikatür, rüya yorumu, fıkra, hikâye gibi eğlendirici sütunlara rastlanır. Bunun yanında yıldız falı, karakter tahlili, okuyucu mektupları ve şikâyetleri gibi bölümler de dergilerde yer alır (Hayat ve Hafta Dergileri)

Hoover marka çamaşır makinası ve elektrik süpürgesi, Singer dikiş makinesi reklamlarına basında sıkça rastlanır. Dönemin gözde çeyiz malzemelerinden olan Singer dikiş makineleri, bu dönemde artan satışlarıyla önemli tkretim malları arasında yer alır. Öyle ki Türkiye’de gördüğü yoğun ilgi zerine Singer firması, 1959 yılında İstanbul’da bir dikiş makinesi fabrikası açar. Dayanıklı tkretim malları denildiğinde ilk akla gelen markalardan biri haline gelecek olan Arçelik yerli piyasaya girer. Koç grubunun kurduğu fabrikalarla 1958 yılında buzdolabı, 1959 yılında da çamaşır makinesi üretimine başlayacaktır (Alkan 2015: 599).

Dönemin sonlarına doğru buzdolabı, elektrikli süpürge, t, çamaşır makinesi gibi dayanıklı tkretim malları orta sınıfın da evlerinde görülmeye başlar. Gazetelerde bunların yanı sıra sabun, krem, ruj ve pudra reklamlarına yer verilir. Bankalar kura yoluyla hediyeler dağtır. Özellikle kura yoluyla konut dağıtımı hemen hemen tüm bankaların reklamlarının ana malzemesidir. Bu dönemde bazı firmalar, gazetelerde reklam ilanının kenarına bir kupon yerleştirir ve bunu yollayan okuyucularına numune ürün göndermeyi vaat eder. Bu firmalar genelde kozmetik ürün firmalarıdır (Hayat ve Hafta dergileri).

1951 yılında Unilever firmasının, İş Bankası ortaklığıyla Bakırköy’de Sana ve Vita yağlarını üretmeye başlamasıyla birlikte margarinler mutfaktaki yerini alır. 1954’deki Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun ardından, 1955’te, bir İsviçre markası olan Migros, Vehbi Koç ortaklığıyla İstanbul’da kırk kamyonuyla faaliyetlerine başlar. Lux sabunu ve Vim toz temizliyici de piyasalara girer. İnsanlar, Kıbrıs’tan kaçak olarak getirilen ve daha pahalı olan Lux sabunları tercih etmeye başlar. Bunun zerine Unilever firması ürünün kalitesinde iyileştirme yapar (İbar 2015: 153-159)

1950’lerin tkretici kitleyi oluşturan gençliği, parlak ve dikkat çekici objelere büyük ilgi gösterir. Dünyada yaşanan bilimsel gelişmeler, uzay araştırmaları günlük yaşamı yeni tarz tasarımlarıyla etkiler. Halk, ışıltılı parlak görünümlü akrilik ve polyester

malzemelerle, plastik PVC döşemelerle, farklı tarzlardaki mobilyalarla bu dönemde tanışır. (Özer 2015: 139).

SONUÇ

1950’li yıllar sadece siyasi bir dönüşüme değil aynı zamanda toplumsal bir dönüşüme de ev sahipliği yapar. DP iktidarı, özellikle tarım alanında yaşanan gelişmelerle, iktidarının ilk yıllarında büyük bir ekonomik gelişme yakalar. 1950-1953 dönemi bolluk ve refah dönemi olur. Ancak 1954’den sonra bu olumlu tablo sürdürülemez.

Genel olarak değerlendirildiğinde, dalgalanmalar yaşanmakla birlikte, dönem boyunca, görelî durumun iyileştiği gözlemlenir. Sanayi alanında işyeri sayıları ve işçi sayıları artar. Kişi başına düşen millî gelirden artış yaşanır. GSMH içerisinde sanayinin payı yükselir. DP hükümetleri özel sermayenin yatırım yapmasını teşvik eder.

Ekonomik alanda yaşanan dönüşümlerin toplumsal hayata etkileri çok yönlü olur. 1950- 1960 dönemi yaşanan bolluk yılları ve ekonomik büyümeyle birlikte yeni bir dönemi başlatır. Alım gücünün artması, basında Amerikan tarzı tüketimin özendirilmesi ve kentli yeni bir yaşam biçiminin ortaya çıkmasıyla birlikte tüketim artar. Korumacı ekonomilerin teşvik ettiği kanaatkâr yaşam biçiminin yerini, piyasa ekonomisinin körüklediği lüks tüketim anlayışı alır.

Kentlerde yeni yapılan karayolları, sayısı artan araçlar, yeni bir konut türü olan gecekondular artarak kentlerin çehresini değiştirir. İktisadi ve sosyal konumu nedeniyle ülke için merkezi öneme sahip olan İstanbul, bu değişimden en büyük payı alan şehir olur. Sanayileşmenin ve göçün arttığı bu dönemde Bayrampaşa ve Zeytinburnu gibi hızla gelişmeye başlar. Plansız yapılaşmayla birlikte ulaşım, barınma, sağlık gibi alanlarda yaşanan sıkıntılar da artar. Özellikle Menderes’in 1958’de kendini İstanbul’un fahri belediye başkanı olarak ilan etmesinden sonra başlayan imar faaliyetleri şehrin görünümünü büyük ölçüde değiştirir. Yaşanan tüm gelişmelere rağmen İstanbul şehri güzelliğini korumayı sürdürür.

Demokrat Parti dönemi, özellikle 1954'den sonra yaşanan ekonomik sıkıntılar, liberal söylemlerin terk edilip statik uygulamalara gidilmesi, basına uygulanan sansür, üniversitelerde yaşanan sorunlar neticesinde 27 Mayıs 1960 askeri darbesiyle son bulur.

KAYNAKLAR

Resmi Yayınlar

BCA, Fon Kodu: 030 1 0 0, Yer No: 85 538 10.

TBMM Zabıt Ceridesi, Seksen yedinci İnikat, Devre XI, Cilt:4, İçtima:1, 1958, s.828-829.

TBMM Tutanak Dergisi. (1950). Dönem: IX. Cilt:1; Ankara: TBMM Basımevi.

İstatistik Göstergeler (1923-1988). Devlet İstatistik Enstitüsü. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Sürelî Yayınlar

Dünya

İstanbul Telgraf

Hafta

Hayat

Hürriyet

Milliyet

Resimli Hayat

Vatan

Yeni Sabah

Araştırma Eserleri

Ahmad, Feroz. (1996). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*. (Çev. A. Fethi), İstanbul: Hil Yayınları.

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 18 Sayı: 33 / Volume: 18 Issue: 33

Alkan, Mehmet Öznur (2015). “Soğuk Savaş’ın Toplumsal, Kültürel ve Gündelik Hayatı İnşa Edilirken”. (Haz.) Kaynar M. K. *Türkiye’nin 1950’li Yılları*, İstanbul: İletişim Yayınları. s. 591-626.

Avcıoğlu, Doğan (1973). *Türkiye’nin Düzeni (Dün, Bugün, Yarın)*. C. 2. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Bennett, Andy (2013). *Kültür ve Gündelik Hayat*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Bengi, Derya (2015). “Zeki Müren: İstikbalin En Parlak Delikanlısı”. M. K. Kaynar (Haz.), *Türkiye’nin 1950’li Yılları*. İstanbul: İletişim Yayınları. s. 465-470.

Berman, Marshall (2012). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Cantek, Levent (2008). *Cumhuriyetin Büluğ Çağı, Gündelik Yaşama Dair Tartışmalar 1945-1950*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Coşar, Nevin (2005). “Demokrat Parti Döneminde Maliye Politikası”, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 60: 1.

Çiçekoğlu, Feride (1998). “Asri, Modern, Çağdaş”. (Ed.) U. Tanyeli. *Üç Kuşak Cumhuriyet*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. s.146-153.

Eroğul, Cem (2003). *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*. (4. Baskı). Ankara: İmge Yayınevi.

Gardiner, Michael (2016). *Gündelik Hayat Eleştirileri*. Ankara: Heretik Yayınları.

Harvey, David (1997). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları.

Harootunian, Harry (2006). *Tarihin Huzursuzluğu*. (Çev. M. E. Dinçer) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

İbar, Gazanfer (2015). *Unilever Türkiye Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Gen, Elçin (2005). “Gündelik Hayat ve Ritimleri”. *Birikim Dergisi*. S. 191.

Kandiyoti, Deniz (2012). “Modernin Cinsiyeti: Türk Modernleşmesi Araştırmalarında Eksik Boyutlar”. S. Bozdoğan ve R. Doğan (Ed.) *Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s. 115-134.

Karpat, Kemal H. (1996). *Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller*. İstanbul: Afa Yayıncılık.

Kaynar, Hakan (2012). *Projesiz Modernleşme, Cumhuriyet İstanbulu’ndan Gündelik Fragmanlar*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.

Kepek, Yakup ve Nurhan Yentürk (2008). *Türkiye Ekonomisi*. (21. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Keyder, Çağlar (1988), “Türk Tarımında Küçük Meta Üretiminin Yerleşmesi (1946-1960)”. (Der. Ş. Pamuk ve Z. Toprak). *Türkiye’de Tarımsal Yapılar (1923-2000)*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınevi. s. 166-162.

_____ (1989), *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Köymen, Oya (1999). “Cumhuriyet Döneminde Tarımsal Yapı ve Tarım politikaları”. (Ed. O. Baydar) *75 Yılda Köylerden Şehirlere*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Kuyaş, Ahmet (2004). (Yay. Yön.) *Gençler İçin Çağdaş Tarih*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık & Hachette Livre International Ortak Üretim.

Lefebvre, Henri (2013). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*, (3. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

Ormanlar, Çağla (1999). “Giyim Kuşam Modaları: Amerika’dan Esen Moda Rüzgârları, 1950-60”. *75. Yılda Değişen Yaşam Değişen İnsan Cumhuriyet Modaları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Özcan, Feridun Cemil (2015). *Ellili Yıllarda Türkiye Ekonomisi*, (Haz.) Kaynar M. K. Türkiye’nin 1950’li Yılları, İstanbul: İletişim Yayınları. s. 39-68.

Özer, İlber (2015). *Demokrat Parti Dönemi Siyasi ve Sosyal Hayat*. İstanbul: İskenderiye Kitap.

Özkale, Lerzan ve Özgür M. Kayalıcı. (2008). “Dış Ticaretin Yapısal Değişimi”, (Ed.) G. E. Arslan *Çeşitli Yönleriyle Cumhuriyetin 85’inci Yılında Türkiye Ekonomisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları. s. 355-382

Pamuk, Şevket (2015). *Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Sakaoğlu, Necdet ve Nuri Akbayan (1999). *Binbir Gün Binbir Gece, Osmanlı’dan Günümüze İstanbul’da Eğlence Yaşamı*. İstanbul: DenizBank Yayınları.

Simmel, Georg (2012). *Modern Kültürde Çatışma*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Stokes, Martin (2012). “Gündelik Yaşamı Tanımak”, D. Kandiyoti ve A. Saktanber (Haz.) *Kültür Fragmanları, Türkiye’de Gündelik Hayat*. (3. Baskı) İstanbul: MetisYayınları. s. 321-336.

Şahinöz, Ahmet (2001). “Tarım Sektörü”. *Türkiye Ekonomisi Sektörel Analiz*. Ankara: İmaj Yayınevi.

Takım, Abdullah (2011). *Demokrat Parti Ekonomisi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Tekeli, İlhan (2012). “Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye’de Kent Planlaması”. (Ed. S. Bozdoğan ve R. Kasaba). *Türkiye’de*

Modernleşme ve Ulusal Kimlik. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. s.155-172.

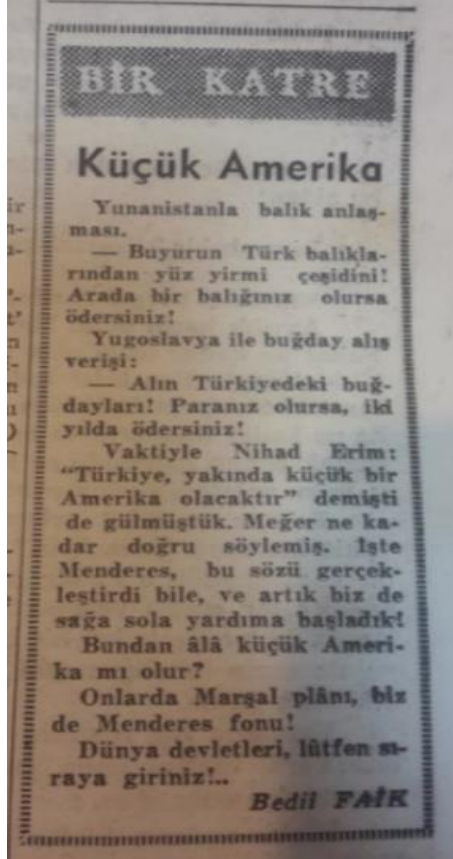
Tınç, Lütfü (2006). “Cumhuriyet Yıllarının İlkleri”. *Popüler Tarih.* Şubat.

Tümertekin, Erol (2014). *İstanbul İnsan ve Mekan.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Yıldırım, Sinan (2010). “Kente Yönelen Köylüler: Kırsal Yapının Dönüşümü, Göç ve Gecekondu”, B. Şen ve A. E. Doğan (der.), *Tarih Sınıflar ve Kent,* Ankara: Dipnot Yayınları. s.398-464.

Yurt Ansiklopedisi (1982). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

EKLER

Dünya, 7 Eylül 1952

Değeri yüksek... fiyatı, işleme ve bakımı

Ucuza bir kamyon

DİZEL MOTÖRLÜ
Ford Thames
KAMYONU

Yeni Thames Diesel, her türlü arazi ve hava şartları altında en ağır yükleri menulise zamanında yetiştirmek için rakipsiz bir kamyonudur.

Kudretli ve iktisadi Diesel-Perkins P-6 motoru ile mükemmel olan Thames, hafif direksiyonu, kuvvetli ve sağlam frenleri, dayanıklı şasisi, şoför ve arkadaşlarını ferah ferah alan geniş şoför mahalli ile sahibinin, her işin altından yüz aklıyla çıkmasını temin eder...

Bütün bu teknik hususiyetlere, maliyet **UCUZLUĞUNU**, tamir ve yenileştirme **İMKANLARINI**, Ford arabalarının mazhar olduğu mütehasas **BAKIM SERVİSİNİ** ve daimi olarak **YEDEK PARÇA** bulma **KOLAYLIĞINI** ilâve ederseniz **DİZEL THAMES**'in hakiki bir **GELELER KAYNAĞI** olduğunu anlarsınız!

6 silindireli - 70 beygir kuvvetinde - 6 kanat pervaneli - dizel Perkins motoru

FORD arabalarına tatbik edilen ücretsiz muayene gerçektir merkezimizden öğreniniz

Bilgüm Ford mamulâtı Satış Yeri :

Motör Limited Şirketi

sim, Doğu Palas altında, Telefon : 82204-5 - Telatof : MOİM. İstanbul

Dünya, 7 Mayıs 1952

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 18 Sayı: 33 / Volume: 18 Issue: 33

H. A.) —
nis titün
on kiloya
tesbit o-
r ticaret
i Alkan.
rüb İzzet
Haydar
vet Ata
ahisind
ret et-
en İyi
Gökçe
90-530
nştır.
nden
İğlen-
e Ar-
Bır-
sıla-
İba-
lun

Lüzumlu telefon numaraları

SİNEMALAR:			MAKSİM	44 31 34	Istanbul	21 42 22
ŞAN	48 67 92	K. SAHNE	44 02 76	İstinye	63 60 20	
MELEK	44 08 68	Yeni Tiyatro	44 04 09	Kadıköy	36 08 82	
ATLAS	44 08 35	Sehir Tiyatrosu		Kınahada	51 86 82	
Yeni MELEK	44 42 89	(Dram)	44 21 57	Rami	21 17 11	
AR	44 43 94	ŞEN SES	44 03 69	Usküdar	36 09 45	
İLALE	44 35 95	EGLENCE YERLERİ:				
SARAY	44 16 56	Kervansaray	48 22 70	Yeşilköy	73 84 30	
LÜKS	44 03 80	Kordon BİG	48 34 08	SİBİRİ İMDAT		
SÜMER	44 28 51	Taksim Belediye	48 29 04	İlk Yardım	44 13 64	
ALKAZAR	44 25 62	Normandiya	44 44 07	Bakırköy	71 60 10	
İNCI	48 45 95	Hilton	48 90 00	Beşiktaş	48 41 04	
TAKSİM	44 31 91	Konak	44 77 78	Emişözü	22 06 71	
TAN	45 07 40	Kordon	36 08 55	Fatih	21 15 85	
ZAFER	44 93 06	Sütlüye	44 38 48	Eyüp	21 23 81	
UNAL	44 93 06	Otel Riviera	36 15 46	Usküdar	36 05 36	
YILDIZ (Beşk.)	48 03 01	Ebek Bahçesi	63 62 89	TRAFİK		
YENİ	22 58 92	Tepebaşı	44 28 90	6. sı Şube	44 21 70	
Gemherlitaş	22 25 13	Garden Pavyonu	44 79 42	D.D.Y. (H.Paşa)	36 04 75	
MARMARA	22 38 60	İTFAİYE:				
ALEMDAR	22 36 83	Bakırköy	71 64 66	D.D.Y. (Sirk.)	22 45 18	
BULVAR	21 35 42	Beyoğlu	44 46 44	D. Hava Yol.	73 82 40	
AZAK	21 35 78	Burgazada	51 86 03	DENİZÇİLİK BANK:		
YENİ (Bakırk.)	71 68 26	Büyükdada	51 60 81	Denizyolları	49 18 96	
SÜREYYA	36 08 82	Çubuklu	68 00 01-60	Şehit hatları	44 42 33	
OPERA	36 97 68	Erenköy	55 20 45	PARTİLER:		
YURT	36 08 21	Florya	73 87 82	D. P.	49 23 05	
HALE	36 01 12	Haliç	22 99 39	C. H. P.	22 43 08	
TIYATROLAR:			Halıcoğlu	44 29 45	C. M. P.	49 19 01
KARACA	44 66 66	Heybeliada	51 84 02			

İstanbul Telgraf, 28 Şubat 1956

Sında
pıldı

1. BİRİNCİ
2. İKİNCİ
3. ÜÇÜNCÜ
4. DÖRÜNCÜ
5. BEŞİNCİ
6. ALTIYINCI
7. YEDİNCİ
8. SEKİZİNCİ
9. DOKUZUNCU
10. ONUNCU
11. ONBİRİNCİ
12. ONİKİNCİ
13. ONÜÇÜNCÜ
14. ONBEŞİNCİ
15. ONALTIYINCI
16. ONYEDİNCİ
17. ONSEKİZİNCİ
18. ONÜÇÜNCÜ
19. ONBEŞİNCİ
20. ONALTIYINCI
21. ONYEDİNCİ
22. ONSEKİZİNCİ
23. ONÜÇÜNCÜ
24. ONBEŞİNCİ
25. ONALTIYINCI
26. ONYEDİNCİ
27. ONSEKİZİNCİ
28. ONÜÇÜNCÜ
29. ONBEŞİNCİ
30. ONALTIYINCI
31. ONYEDİNCİ
32. ONSEKİZİNCİ
33. ONÜÇÜNCÜ
34. ONBEŞİNCİ
35. ONALTIYINCI
36. ONYEDİNCİ
37. ONSEKİZİNCİ
38. ONÜÇÜNCÜ
39. ONBEŞİNCİ
40. ONALTIYINCI
41. ONYEDİNCİ
42. ONSEKİZİNCİ
43. ONÜÇÜNCÜ
44. ONBEŞİNCİ
45. ONALTIYINCI
46. ONYEDİNCİ
47. ONSEKİZİNCİ
48. ONÜÇÜNCÜ
49. ONBEŞİNCİ
50. ONALTIYINCI
51. ONYEDİNCİ
52. ONSEKİZİNCİ
53. ONÜÇÜNCÜ
54. ONBEŞİNCİ
55. ONALTIYINCI
56. ONYEDİNCİ
57. ONSEKİZİNCİ
58. ONÜÇÜNCÜ
59. ONBEŞİNCİ
60. ONALTIYINCI
61. ONYEDİNCİ
62. ONSEKİZİNCİ
63. ONÜÇÜNCÜ
64. ONBEŞİNCİ
65. ONALTIYINCI
66. ONYEDİNCİ
67. ONSEKİZİNCİ
68. ONÜÇÜNCÜ
69. ONBEŞİNCİ
70. ONALTIYINCI
71. ONYEDİNCİ
72. ONSEKİZİNCİ
73. ONÜÇÜNCÜ
74. ONBEŞİNCİ
75. ONALTIYINCI
76. ONYEDİNCİ
77. ONSEKİZİNCİ
78. ONÜÇÜNCÜ
79. ONBEŞİNCİ
80. ONALTIYINCI
81. ONYEDİNCİ
82. ONSEKİZİNCİ
83. ONÜÇÜNCÜ
84. ONBEŞİNCİ
85. ONALTIYINCI
86. ONYEDİNCİ
87. ONSEKİZİNCİ
88. ONÜÇÜNCÜ
89. ONBEŞİNCİ
90. ONALTIYINCI
91. ONYEDİNCİ
92. ONSEKİZİNCİ
93. ONÜÇÜNCÜ
94. ONBEŞİNCİ
95. ONALTIYINCI
96. ONYEDİNCİ
97. ONSEKİZİNCİ
98. ONÜÇÜNCÜ
99. ONBEŞİNCİ
100. ONALTIYINCI

7 Mayıs 1952

Kompresörlü Alman buzdolapları

GOBLIN
Electric Appliances

GOBLIN

GOBLIN
İngiliz Goblin Elektrik Ütü
ve Çamaşır makineleri

TEMPO

Çekoslovakyanın
kristal avizeleri

İngiliz
Tempo
tazyikli tencereleri

HORNYPHON

Viyananın
ceryanlı ve
pilli radyoları

- 1 — İthal ettiğimiz ve yegâne mümessili bulunduğumuz bu malların bütün çeşitlerini ve fiyatlarını mağazalarımızda görürüz.
- 2 — Acentamız bulunmayan il ve ilçeler için bayilikler verilir, şartlarınıza sorunuz.
- 3 — Acentalık ve bayilik işleri için Beyoğlu adresimize müracaat edilmelidir.

HALİL NACİ MIHÇIOĞLU MÜESSESELERİ

İstanbul Beyoğlu İstiklal Caddesi No. 158 Telefon: 42485 Telgr: Mihçioğlu
Ankara Anafartalar Caddesi No. 95 Telefon: 11139 Telgr: Mihçioğlu

Dünya, 7 Mayıs 1952

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 18 Sayı: 33 / Volume: 18 Issue: 33

Vatan, 20 Şubat 1954

Yeni Sabah, 11 Mart 1958

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 18 Sayı: 33 / Volume: 18 Issue: 33

Hangi birine yetişsin...

Pratik yolu seçmekte her iş düzeninde gidebilir. Temizlik işleriniz için de en pratik yol FAY Temizleme Tozu kullanmaktır. Çünkü FAY herşeyi daha Çabuk ve daha iyi temizler.

- FAY, bıçak, çatal, kaşık ve yağlı kapları tertemiz yapar
- FAY, mermer, çini, fayans, banyo, lavabo ve emaye eşyayı pırıl pırıl parlattır
- FAY, alüminyum kapların, muşamba, parke ve döşemenin kirini ve yağını yokeder

fay

FAY Temizleme Tozu, Puro Sabun Fabrikasında müttehassıs kimyagerler tarafından hususi bir formülle imal edilmektedir.

herşeyi DAHA İYİ temizler

Dünya, 13 Mart 1952

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 18 Sayı: 33 / Volume: 18 Issue: 33

SIEMENS RADYO

Genç ve kıymetli ses sanatkânı

Zeki Müren

"Bataryalı SIEMENS radyoların şahıdır," diyor!

MÜHİM: Yeni alacağınız bataryalı SIEMENS Radyolarına SIEMENS pilini, alıştırdığınız her türlü beşli mukabilinde bayimden temin edebilirsiniz.

Bataryalı Siemens 721 modelinde bulunan harika göz batarya sarfiyatını aşırıya indirir ve radyonun açık kalmasına mani olarak fuzülü sarfiyatı önler. Bataryalı Siemens radyoları, günün her saatinde ve her türlü hava şartları altında İstanbul, Ankara ve İzmir radyolarını en net ve tabii şekilde dinleten radyodur.

Türkeli Tic. A. Ş. (Galata, Bankalar Cad., Tel: 44624)
Memleketin bütün kaza ve vilayetlerinde SIEMENS bayii mevcuttur.

Vatan, 22 Şubat 1954

MÜSABAKAYA GİREN FİLİZ — Ankara'da bir film şirketinin tertip ettiği güzelliği müsabakasına katılan öğrencilerin inzibat Divanına verildiklerini bildirmiştik. Resimde, müsabakada birinciliği kazanan öğrenci Filiz Barlas görülmektedir.

Vatan, 5 Mart 1954

Diş tabii... ve sizler için

FOTOGRAFIN FAYDASI

Fotograf ve röntgen sayesinde, diş tabii, her türlü meydana çıkarılmaya imkan olmayan; çizikleri ve kök iltihablarını teşhis imkanı bulur. Böylece ıvahlı edilebilir ve derhal iyileştirilebilir ve sizi hiç yer ağrı ve zahmet çekmekten kurtarır.

Tip, muayene filmi, sanayi sahalarında ve denizcilik, havacılık, tıbbi sahasında fotoğraf, sizin ve emişinizin istifadesi için satılmaktadır.

Kodak

Vatan, 7 Mart 1954.

Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences
Cilt: 18 Sayı: 33 / Volume: 18 Issue: 33

Selâmlindeki Amerikan eşyası satan dükkanlardan birinin içi. (Foto: Hürriyet - A.15)

Amerikan eşyası alım - satımı memlekette salgın halini aldı

Bazı açığözler de Amerikan eşyası diye taklit ve uydurma eşya satıyor

Bon yıllarda memleketimizde, Amerikan eşyası satan satıcılar, fakat bu moda bakını almıyor. Özellikle bu ülkede memleketimizin güzel kadınlarına, aklı ve sağır satıcılar, giderleri de bakılan satıcılar taklit, bu satıcılar...

bu tarzda işler, özellikle Ankara'da son derece hareketli olarak, bu satıcılar tarafından yapılmaktadır. Amerikan'daki eşya ve bu şekilde satılıyor. Bu satıcılar, her yıl bir kez taklit ederek bu satıcılar, satışa çıkarıyor. Bu satıcılar, bu satıcılar...

Bakkallara göre hayat pahalılığını Migros yaratıyor

Bakkallar, Belediye ve umumi efkârın kanaati hilâfına, pahalılığa sebep kendilerinin olmayıp, toptancı tüccarın olduğunu dünkü Dernek toplantılarında söylemişlerdir. Migros'nun ucuzluk yaratmadığı üzerinde de duran bakkallar, bu teşekkürün işe başladığından beri gıda maddeleri fiyatlarının arttığını ileri sürmüşlerdir. Bakkallara göre, Migros müstahsilden mal almamakta, sattığı gıda maddelerini toptancı tüccardan mübayaaya ederek fiyatların yükseltilmesinde mühim rol oynamaktadır.

Hürriyet, 14 Ocak 1956

Hürriyet, 29 Şubat 1956

PHILIPS
Otomatik
TELEFON
Santralleri

Her müessesenin ihtiyacına uygun yirmiden fazla mütefakki tipte santraller.
Tefahat, proje ve her türlü malûmat için teknik büromuz emrinize amadedir.

TÜRK PHILIPS Ltd. Şti.
Cebeci, Paşa Sok. 2 kat. İstanbul.

İstanbul Ekspres, 1 Mayıs 1952